

Lantbrevbärare i Svanskog för 60 år sedan

Av Erik Karlsson

Det följande är några personliga minnen från mina vikariat som lantbrevbärare i södra Värmland för ca 60 år sedan. År 1948 hade jag sommararbete som lantbrevbärare i min hembygd Svanskog, för första gången. Det blev senare ytterligare ett antal somrar medan jag gick på gymnasiet i Åmål, men också efter det att jag hade börjat studera i Uppsala. Sista året var 1956 och då var jag väl redan fil.mag. om jag minns rätt.

Att vara lantbrevbärare på den tiden gav en mycket god inblick i allt vad som hände i bygden och vilka villkor olika människor levde under. Lantbrevbäraren var ju inte bara en distributör av brev och tidningar, utan han fick också en hel del förtroendeuppdrag av kunderna längs vägen. Och man stötte på många intressanta personligheter, som vi skall se några exempel på i fortsättningen. Men dessförinnan skulle jag vilja ge en ram åt berättelsen genom att säga något om de geografiska förutsättningarna.

Svanskog ligger längst ner mot gränsen till Dalsland och närmaste stad är Åmål. På 40- och 50-talen fungerade fortfarande Åmål-Årjängsbanan som transporterade produkter från Svaneholms bruk ut i världen men som även tillät en tripp till travbanan i Årjäng på söndagarna för den som var intresserad. Åmål-Svanskog-delen av banan finns fortfarande kvar som museijärnväg och trafikeras om somrarna med ånglok och restaurangvagn.

Guldungen i Svaneholm

Svanskog var på den tiden en självständig kommun med brukssamhället Svaneholm som naturligt centrum. På bruksherrgården

ERIK KARLSSON är född år 1931 i Svanskog i Värmland. Han har varit professor i fysik vid Uppsala universitet och är ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien. Han har författat eller editerat flera böcker inom sitt specialområde och varit redaktör för den vetenskapliga tidskriften *Nuclear Instruments and Methods*. Han tillbringar fortfarande sina somrar i den hemort som beskrivs i denna artikel.

regerade "patron" John Brynteson (1871-1959), även kallad Guldungen efter sina givande år i Alaska, där han gjort stora fyndigheter i trakten av Nome vid Berings sund och organiserat utvinningen av dessa i stor skala. Brynteson var en av de "three lucky Swedes" som är kända från guldrushtiden.

När han kom tillbaka till Sverige 1907 var han en av landets rikaste män. Han var bördig från norra Dalsland och vid sin återkomst till Sverige köpte han med hjälp av sitt kapital en trämassefabrik på den plats i Svaneholm där det tidigare hade varit ett järnbruk. Vid tiden för denna berättelse satte fabriken, som då sysselsatte ett 100-tal arbetare, sin prägel på bygden som bestod av ett brukssamhälle omgivet av jord- och skogsbruksbygd; det kan nämnas att innevånarna i dessa två delar av kommunen ibland hade ganska olika inställning och intressen.

Brynteson själv var en av de sista patriarkerna. Jag minns honom väl, dels när han kom och satte sig på sin bestämda bänk i kyrkan på söndagarna, dels när man såg honom promenera i vita gymnastikskor på somrarna på väg till fabriken för dagens pratstund med arbetarna. Guldungen

Den första poststämpeln (nst 16) som användes i Svanskog från den 1 januari 1875.

The first cancellation stamp (normal stamp No.16) used in Svanskog from 1st January 1875.

bakgrund och öden under förra sekelskiftets guldrush har senare givit upphov till en musikal med samma namn, som spelats på värmländska teatrar.

Postverksamheten

På kartan från 1890 över den del av Svanskog som "min" brevbäringslinje berörde, ser vi att vid den tiden var en mycket större andel av marken uppodlad, och att det fanns många små torp överallt. Vid "Södra Skarebol" ser vi också ett hus märkt "pastorsadjunktbostad". Pastorsadjunkten bodde rymligt; gården hade ca. femtio år tidigare ägts och bebotts av en annan känd man från Svanskog, bondeståndets talman Hans Jansson, som var en person med stort inflytande under Oscar I:s regeringstid. Vi ser också att ett hus i närheten inrymde den första poststationen med namnet Svanskog. Den inrättades 1875 och förestods av lantbrukaren Johan Jansson, en son till Hans Jansson. Svanskogs poststationen lades ner 1996.

En knutpunkt för kommunikationerna vid denna tid var Nysäter (senare kallat Värmlands Nysäter) som ligger vid Byälven mellan Säffle och Arvika och som hade såväl båttrafik på Säffle kanal som landsvägsförbindelser på sträckan Karlstad-Oslo. En postexpedition med namnet Ökne inrättades där 1855 men upphörde redan 1873. Därifrån utgick en postföringsskjuts med häst som avlämnade och bytte ut lösväskor på vissa bestämda ställen i Svanskog och de angränsande socknarna Långserud och Sillerud.

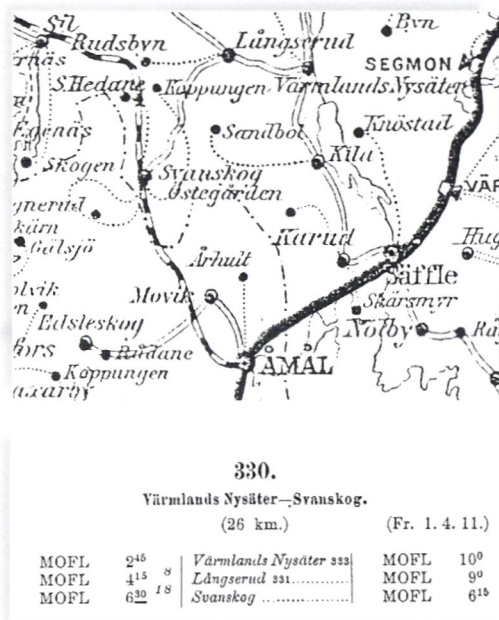
Vi ser ett avsnitt av 1920 års postföringskarta på bilden nedan tillsammans med en tidtabell för transporten till och från Svanskog, gällande för ungefär 100 år sedan.

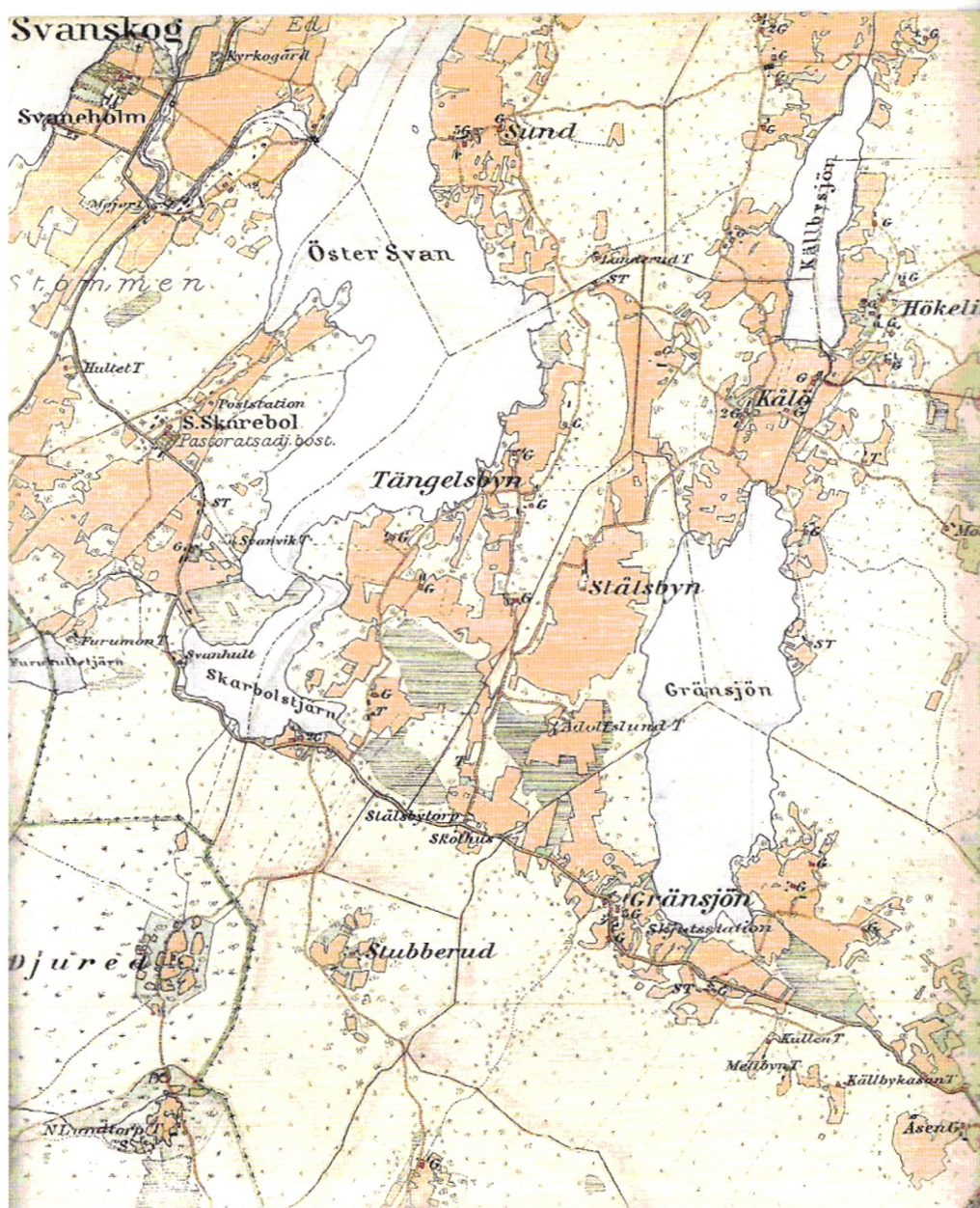
Fotografiet på sid. 52 bild föreställer Karl Koppfeldt/Strand, en f.d. indelt soldat som vid denna tid skötte transporten Nysäter-Långserud-Svanskog-Sillerud. Det berättas om denne gentleman att han gärna tutade i sitt posthorn om han blev hindrad i trafiken och att han hade en pistol gömd under kuskbocken för att avskräcka eventuella rånare.

Senare kom posten med bil, eller under en period, med järnväg från Åmål. Vid tiden för min egen medverkan i postdistributionen var poststationen Svanskog förlagd till familjen Wahlströms fastighet som låg nära fabriken och kyrkan. Edit Wahlström hade redan som sextonåring börjat sköta postsysslorna i sin fars, Johan Fredrik Klint, namn och tjänstgjorde under fyra decennier, mot slutet med titeln stationsmästare.

Detalj av postföringskarta från 1920 (överst) och tidtabell från 1911 (nederst).

Detail of postal service map from 1920 (top) and time-table from 1911 (bottom).

Karta från slutet av 1800-talet över området sydost om Svanskog.

Map from the end of the 19th century of the area south-east of Svanskog.

Lantbrevbäringslinjen

Från postexpeditionen – som den blev uppgraderad till 1951 – utgick två lantbrevbäringslinjer, en mot Hugnerud i sydväst och en mot Källbyn i öster. Den nordvästliga delen av socknen betjänades av ett särskilt postombud i lanthandeln i Ödebyn, varifrån en tredje lantbrevbäringslinje täckte de nordvästligaste delarna av Svanskog. Mitt vikariat gällde lantbrevbäringslinjen mot Källbyn. Den passerade gården Nolgärdet som ligger mellan Stålsbyn och Kåled och som var mitt barndomshem. Eftersom Nolgärdet låg ungefär mitt på denna linje hade den ordinarie lantbrevbäraren avtalat med min mor om att få komma in och ta sin kafferast varje dag hemma hos oss; smörgåsar hade han med sig själv. Jag kom därmed tidigt i kontakt med postverket och det var rätt naturligt att jag blev erbjuden att vikariera för den ordinarie brevbararen, Erik Eriksson, när jag blev tillräckligt gammal, dvs. 17 år. Min äldre bror

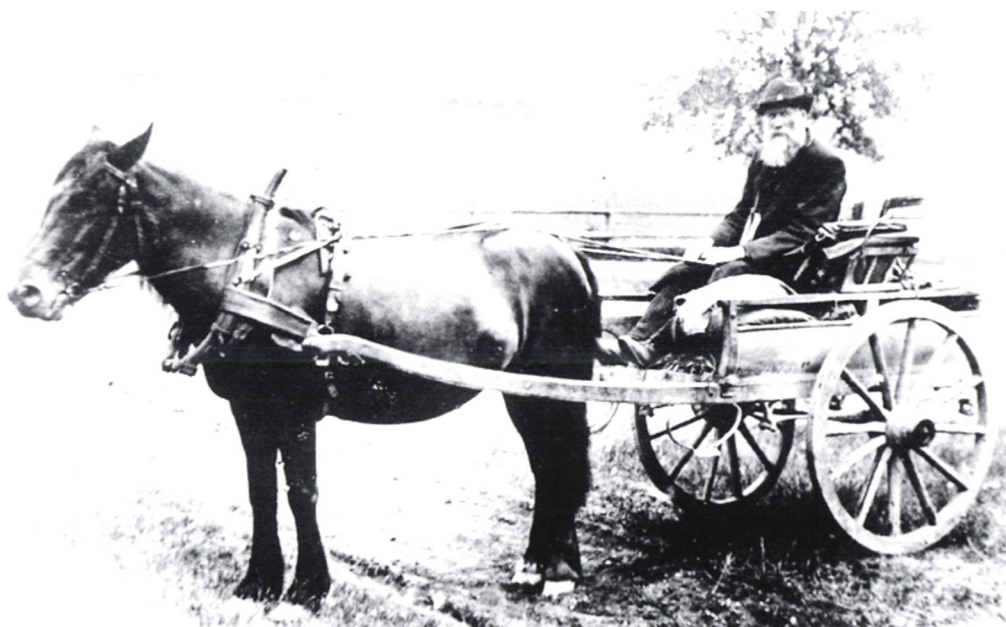
hade tidigare haft samma arbete under Eriks- sons inkallelser till beredskapstjänstgöring under krigsåren på 1940-talet. Erik Eriksson hade eget lantbruk bredvid sitt postarbete, så han såg gärna att han fick ledigt två månader varje sommar för att bärga höet och sköta andra sysslor.

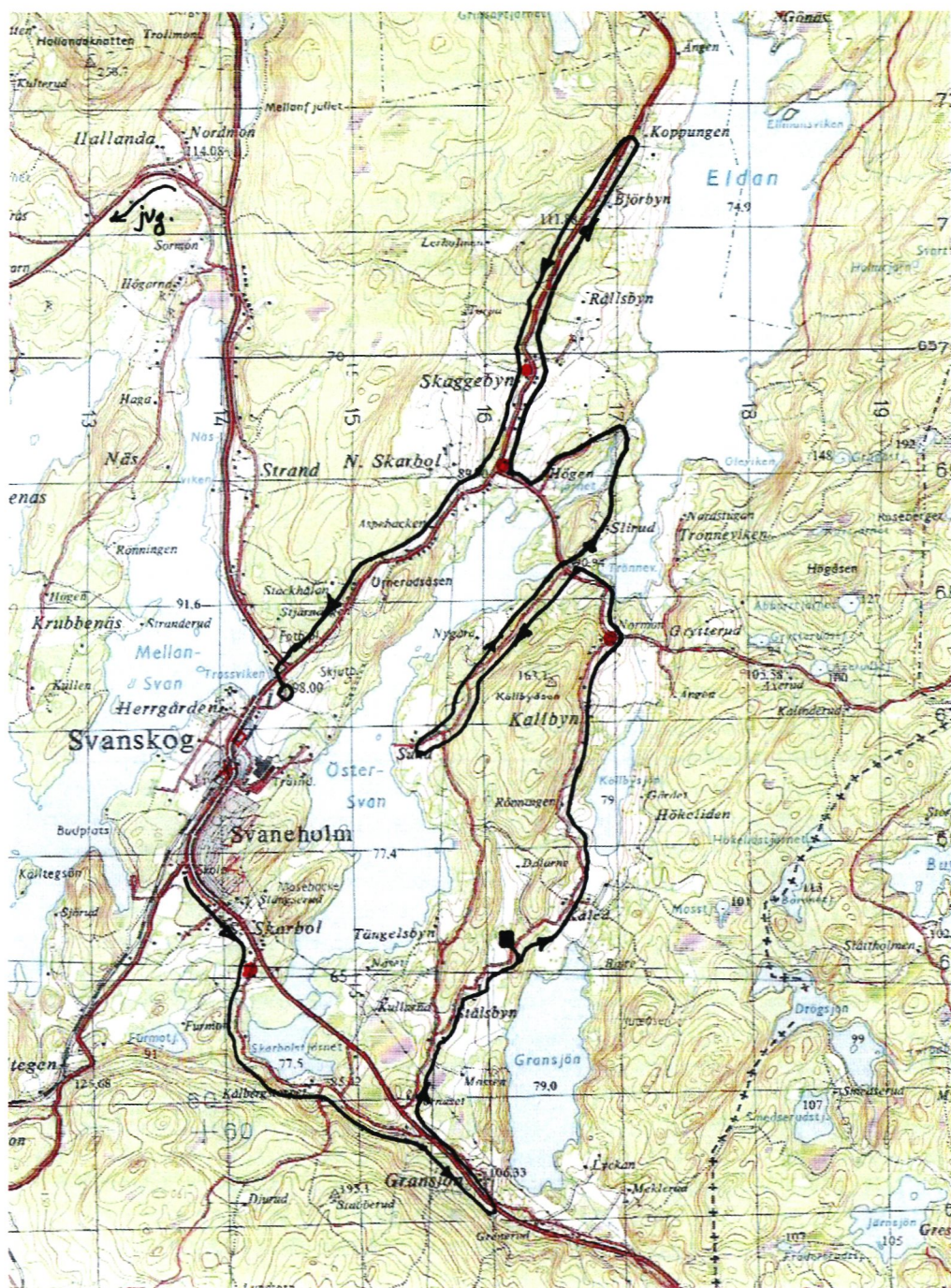
Mitt hem Nolgärdet – utmärkt med en fyrkant på bredvidstående karta – var avstyckat från kronohemmanet Stålsbyn, som var ett fanjunkarboställe, efter indelningsverkets upphörande 1904. Liksom de flesta småbruk i trakten gav Nolgärdet sin ägare en basförsörjning med några kor, grisar, höns och egen produktion av spannmål och potatis. Överskottet av hemgjort smör och ägg kunde man byta mot socker, kaffe, snus och fotogen och övriga nödvändigheter hos lanthandlaren.

Ibland gick det inte jämt upp så ”man fick ta till pengarna”, som någon av grannarna uttryckte det. Skogsarbete var för de flesta nödvändigt som komplettering och vintern ägnades mestadels åt timmer- och pappers-

Postskjuts Nysäter-Svanskog-Sillerud omkring 1920.

Postal transport Nysäter-Svanskog-Sillerud around 1920.

Lantbrevbäringslinjen Svanskog 3 omkring 1950. Affärer är markerade med rött.

The rural postman's route, Svanskog 3, around 1950. Shops are shown in red.

Postcirkulär från 1930-talet angående postbefordran med Åmål – Årjängs järnväg

Postbefordring med Åmål-Årjängs järnväg under bevakning av konduktör sker dagligen till och från Åmåls postkontor, Svanskogs poststation över Svanskogs järnvägsstation, Sils poststation över Norane håll- och lastplats, Silleruds poststation över Silleruds järnvägsstation, Åsebyfors förenade järnvägs- och poststation samt Årjängs postkontor.

Hallanda, brevsamlingsställe

Posten ankommer och avgår med lantbrevbärare per bil Svanskogs poststation – Värmlands Nysäters poststation i förbindelse med postbil till Säffle

Vardagar

Gående brevbarare utgår från Hallanda brevsamlingsställe Ödebyn – Malåna – Hedane – Svensheden och åter, tre gånger i veckan.

Svanskogs poststation

600 m från Svanskogs järnvägsstation

Posten ankommer och utgår, dels med tåg från Svanskogs järnvägsstation, dels med bil från Säffle över Värmlands Nysäter

Gående lantbrevbärare Svanskogs poststation – Hugnerud, 3 gånger i veckan.

Gående lantbrevbärare Svanskogs poststation – Södra Skarbol – Djurud – Stubberud – Hedane – Lund – Tängelsbyn – Stålsbyn – Gränsjön – Kåled – Källbyn – Slirud – Högen – Norra Skarbol – Svanskogs poststation, 3 gånger i veckan.

Anm. Kursiveringar av författaren.

vedhuggning; jag minns särskilt att gengas-tiden gav en lokal högkonjunktur, eftersom man då också kunde sälja allt skräpvirke av lövträ till träkolsframställning.

Folkskolan var 6-årig och jag gjorde själv två fulla vintersäsonger i skogen mellan 13 och 15 års ålder innan jag, lite överårig, började i realskolan i Åmål 1946. Denna korta beskrivning av förhållandena vid denna tid får illustrera hur de flesta längs min brevbäringslinje levde och arbetade.

Brevbäringslinjen var ca. 15 km lång. Den första sommaren hade jag en lättviktare (98 kubikare), som senare byttes ut mot en något tyngre 125-kubiks Husqvarna, utrustad med

postväskor fram och bak. Dessa var särskilt späckade på lördagar, då de flesta skulle ha "kottidningen", dvs. *Jordbrukarnas föreningsblad*, förutom de vanliga dagstidningarna - Posten hade service även på lördagar på den tiden! Längs linjen fanns tre lanthandlare och en konsumaffär, vilka är särskilt utmärkta på kartan. Konsumaffären som väl mest betjänade bruksarbetarna fanns i Skäggebyn, som låg 2-3 km åt nordost från bruket, vilket var utanför bruksägarens domäner. Denne ansåg att alla skulle handla i brukshandeln i Svaneholm och inte i Konsum.

Sammanlagt fanns det inte mindre än sju spekeri- och diverseaffärer och en kiosk inom

socknen, som då hyste ca. 1.500 personer. I våningen ovanpå Konsum låg ortens dans- och biolokal, byggd av SLU, dåvarande bondeförbundets ungdomsorganisation. Ville man ägna sig åt så tvivelaktiga nöjen som dans och biograf fick man alltså ta sig till "bondehuset" på lördagskvällarna, eftersom sådant inte fick förekomma på själva bruket; patron Bryntesson var nämligen en renlevnadsman och missionsförbundare.

När jag 1948 började som sommarvikarie var vägen längs linjen relativt lättframkomlig, åtminstone sommartid. Men endast några år tidigare måste brevbäraren ta sig igenom inte mindre än 18 stängda grindar eller ännu värre, s.k. "led" med slakor som skulle dras ur, eftersom bönderna hade betande kor på gården eller skogsbackar som vägen passerade. Men i och med införandet av de dagliga mjölktransporterna till andelsmejeriet blev grindar och led förbjudna, strax före min tid. Vintertid var det förstås andra problem ibland; skulle brevbäraren ta cykeln eller sparken?

Hantering av pengar

Lantbrevbäraren hade inte bara brev och tidningar med sig; han var ett helt ambulerande postkontor. Man kunde lämna ut pengarna direkt i handen om mottagaren skrev på när man kom med ett utbetalningskort och man kunde skicka pengar och rek, ass eller paket. En gång hade jag ett paket med en levande bidrottning i. Paketet hade små lufthål, och det surrade svagt som tecken på liv. När någon ville skicka ett brev fick man plocka upp paketet ur lådan där det låg tillsammans med en tjugofemöring. Men man hanterade också ganska stora penningssummor ibland. Om alla affärerna längs linjen gjorde sin veckoredovisning samtidigt, kunde man ha åtskilliga tusentals kronor med sig tillbaka till kontoret, det mesta i form av tior. Rånrisken var väl så gott som obefintlig på den tiden, men jag minns att jag i häftet "Instruktion för lantbrevbärare" hittade en passus om att man vid behov kunde ansöka om tillstånd att få bära tjänstepistol, och det lät ju spännande för en 17-18-åring.

Lönen för mödan var ju inte särskilt hög, men utgjorde ett värdefullt tillskott till uppehållet när jag skulle bo inackorderad i Åmål under skoltiden. Nedan finns en kopia på ett lönebesked från postverket. Man kan särskilt notera posten "åkdonslega", som var en ersättning för bensin och slitage av motorcykeln.

Den växelkassa, som man enligt reglerna ständigt skulle ha med sig, innehöll bara 50 kr, men den 15:e varje månad gällde det att ladda upp med pengar ordentligt. Då var det folkpensionsutbetalning och de flesta ville ha pengarna i handen direkt. Det fanns många gamla tanter och farbröder längs vägen och flera ville bjuda på kaffe när man kom med pensionen. Men mer än tre eller fyra sådana stopp orkade jag inte med under samma dag. Fast om jag inte fick kaffe fick jag ofta en krona som drickspeng. Detta var ju en väldigt generös summa har jag insett senare, eftersom månadsbeloppet 1948 var 83 kr, dvs. 1/12-del av de 1.000 kr/år som riksdagen nyligen hade bestämt i en allmän pensionsreform. Räknat på ett nutida pensionsbelopp

Lönebesked på reversal för juni månad 1954.

Salary notification for June 1954.

Avslutningskontor: **Reversal** för ersättning till **lantbrevbäraren** (vår lantbrevbärare 16374 1954, hemort Svansskog)

B. E. Karlsson

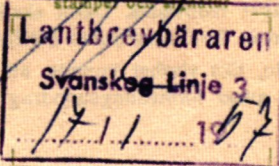
Kör tjänstgöring på linje nr 16374 under mån 1954.

Ledigheter/Förordnanden

Anst. till ledigh. (om ej anst.)	Tid	Vilken mån. resp. anst. till 31/12/54
		Lbb Svansskog s.s. - ledig tiden 1/7-15/8

	kr	öre	kr	öre
Lön (.....) kr öre per dag?	272	00		
Personlig lönsynad				
Felaktigspendier (..... öre per dag?)	5	-		
Övertidsersättning (sl. 407 b skogs)				
Summa, varå skat. beräknas				
Skattepliktig ersättning enligt detta reversal				
Avm. skattepliktig ersättning				
Cyklerersättning (..... öre per dag?)	84	-		
Åkdonsga (..... öre per dag?)				
Råterersättning (..... öre per dag?)				
Summa 361				

Avdrag: för skat. kvant. beaktad

	☒ inb.kort	☐ radiolicens	☐ postsparbanksinsättning	C labetall belopp		KVITTO 097
☐ postanv.	☐ jaktkort	☐ postsparb. uttag (..... kr)	kronor öre		24-	
☐ rek/ass	☐ postf.skott (anknr.....)	postsparb.bokens nr och serie				
☐ skatt						
Adressat (för postanv., rek eller ass)					Anvisningar Genom ett kryssa (X) i vederbörlig ruta anges vad kvittot avser. Inbetalade medel skola alltid upptagas i avd. C här ovan. Se vidare anvisningarna på blankettens baksida.	
Adressort, postg.nr eller debetsedelnr						
Postavg. Vikt för asspaket	Assbelopp	Anteckn. om express o. d.				
öre kg	kr					

Lantbrevbärarstämpeln Svanskog, linje 3.

The rural postman's cancellation stamp for Svanskog, route 3.

bör dricksen ha motsvarat kanske 100-200 kr!

Att vissa kunde leva på mycket små medel kan illustreras av att en av de nyblivna pensionärerna, som bodde ensam i en avlägsen stuga och endast då och då under sitt liv gjort enstaka dagsverken hos traktens bönder, redan efter några månader fann sig så välbeställd att han undrade hur han skulle göra för att skaffa sig en postsparbanksbok. Han hade en anseelig summa hopsparat när han gick bort. Vid tiden för mitt vikariat måste postsparbanksböckerna tas med till postanstalten för insättningar eller uttag, men senare kunde brevbäraren själv klistra in verifikationsmärkena - vilka var ytterst svåra att hålla torra i regnet och vätan - och stämpla dem med den egna lantbrevbärarstämpeln.

Andra dagar med stor penninghantering var det när likviden för böndernas mjölkleveranser till mejeriet skulle utbetalas, eller när någon hade levererat slaktdjur till Föreningslakteriet. Eftersom betalningen per kilo slaktvikt varierade kraftigt, beroende på slakteriets kvalitetsbedömning, extra prima, prima, eller klass 1-4, var det då alltid spännande att se mottagarens minspel när han fick se avräkningen.

Men redan vid den tiden hade jordbruksnedläggningarna börjat på magrare marker. I en brevlåda vid Kålbergstorpet, som låg vid uppfartsvägen till de högt belägna ställena

på den högplatå som kallas Dalboredden (200 m ö.h.) minns jag att jag lade ner åtta pensionsaviser. Gårdarna där, som kan urskiljas på den andra kartan (Stubberud och Djured), samt Lund, Yttre Hedane och Sunnersrud, låg över den s.k. "marina gränsen" som fortfarande syns mycket tydligt i naturen. Dit sträckte sig ca. 9.400 år f. Kr. det s.k. Yoldiahavet - en del av dåvarande Östersjön - och därovanför har man en annan jordmån och en annan flora.

Ännu under 1930-talet var invånarantalet tillräckligt stort för att motivera besök av lantbrevbärare i Djured och Stubberud, vilket antyds av ett utdrag ur ett postcirkulär angående postföring med Åmål-Årjängs järnväg, som återges nedan. Men alla som bodde kvar där vid slutet av 1940-talet var gamla. En del var stora original, som hade mycket att berätta om gamla tider. Nu efter sextio år är allt beväxt med timmerskog, utom ett litet naturreservat vid Yttre Hedane.

Människor längs linjen

En intressant person längs vägen var traktens mjölnare. Han hade sin kvarn i fallet mellan sjöarna Östra Svan och Eldan där han ofta låg på rygg på gräset utanför och filosoferade medan kvarnen malde. En gång kom jag med ett rek till honom och jag räckte fram postens anilinpenna för att han skulle kvittera. Detta var före kulspetspennans tid; bly-

erts gällde inte, men anilin var godkänt för underskrifter. Då pekade mjölnaren på anilinpricken på pennans bakända och sa: Vet du hur många miljoners miljoner atomer det finns i denna lilla prick? Han låg och läste om sådant och mycket annat, och betraktades kanske som en ganska lat person fast han var en levnadskonstnär med många strängar på sin lyra. Innan bygden blev elektrifierad hade han fixat en egen ledning från en generator vid kvarnen upp till stugan. Den bestod av upp- och nedvända ölflaskor uppträdda på gårdsgårdsstörar. Han hade snurrat ledningstråden kring dem ett par varv så att de fungerade som isolatorer. Han var också mycket musikalisk och specialist på att tälja gubbar i trä.

En annan man som bodde för sig själv försökte få mig intresserad att lära esperanto. Han frågade förhoppningsfullt när jag mötte honom senare: "Vi liras esperanton nuntempe?" Jag tror att jag fortfarande har

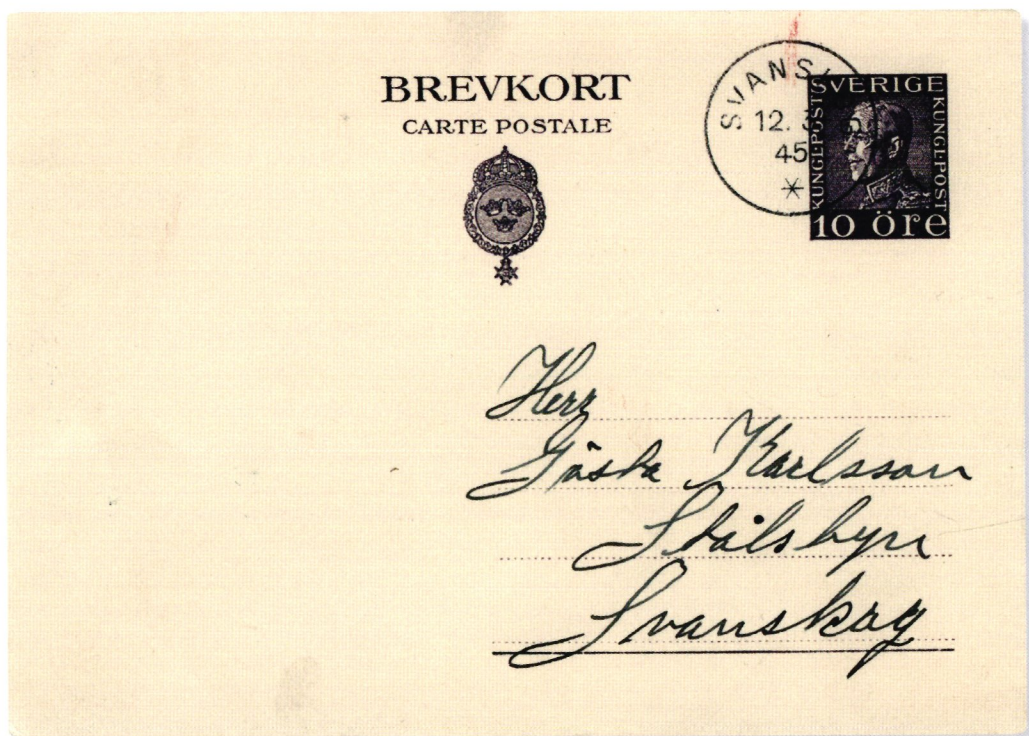
kvar nybörjarhäftet, men någon esperantist blev jag aldrig. Han hade också registrerat en postorderfirma och sålde rakblad och andra småsaker, men blev aldrig så lyckosam som sin samtida kollega Ingvar Kamprad. Samma person åkte ibland på nudistläger och berättade gärna för mig om vad han sett där. Nog fanns det många intressanta personer längs vägen!

Någon gång hände det under min tid som lantbrevbärare att man fick åka ut med ett brev, som hade ett speciellt blått omslag och som inte fick läggas i en brevlåda utan bara delas ut personligen mot undertecknade av mottagningsbevis. Det var en "delgivning" från rätten, dvs. det innehöll en stämning eller en dom. Jag minns att jag i ett sådant ärende en gång sprang runt en åker för att få tag i en ovillig bonde, men han skrev på.

Små postförskottspaket med kondomer, med "diskret avsändare" (alltid E. Olsson, Stockholm), dök upp ibland. Lantbrevbä-

Svanskogs normalstämpel 59 använd på brevkort den 12 mars 1945.

Svanskog's normal cancellation stamp No.59 used on a postcard on March 12, 1945.

Svanskogs normalstämpel 14 använd på tjänstefrimärke år 1894.

Svanskog's normal cancellation stamp No.14 used on an official postage stamp in 1894.

raren visste mycket väl vad dessa innehöll, men försökte låta bli att skämta om detta med mottagaren. Det var ju inte bara att gå in i närmaste kiosk och förse sig med sådana varor på den tiden. Man lärde sig så småningom känna många av sina postkunder ganska väl.

Extratjänster

När folk i allmänhet inte hade bil var det besvärligt för många att få olika ärenden uträttade. Lantbrevbäraren kunde då hjälpa till med olika skickebud, som till exempel att handla snus att ha med sig nästa dag. Men särskilt minns jag en man längs vägen som ibland bad mig att hjälpa till med brännvinsköp. Det var en komplicerad procedur: närmaste systembolag fanns i Åmål, men Valles, dvs. Valfrid Karlsons kiosk i Svaneholm, fungerade som officiellt ombud och jag blev då den sista länken i kedjan. Men man fick inte bli tvärtörstig; det gällde att planera i tid. På tisdagen stod han där vid vägkanten med pengar i handen, på onsdagen passerade jag Valle för att ordna beställningen, på fredagen kunde jag hämta ett brunt, kluckande paket hos Valle, som jag sedan överlämnade till en förväntansfull och generös man på lördagen. Någon undrar kanske hur Valle kunde få hålla på med sådan verksamhet i sin kiosk bara 75 meter från missionshuset, men saken var den att han fått sätta upp kiosken på järnvägens mark centralt i Sva-

neholm, eftersom han ursprungligen hade varit med om att bygga järnvägen vid slutet av 20-talet.

Lantbrevbärarna var på många sätt centrala figurer i bygderna, kände till allt och alla längs sina linjer och åtnjöt allmänt förtroende. Mycket har väl ändrats i deras funktion sedan den tiden jag har beskrivit, men fortfarande är det väl så att de ofta är en av de få länkarna till yttrevärlden för många isolerade personer ute i ensliga byar runt om i landet. Hoppas att de får vara kvar även i fortsättningen!

Filateli

Som postanställd blir man förstås lätt intresserad av frimärken och ovanliga brev och jag skulle vilja avsluta med att visa bilder på ett par intressanta filatelistiska objekt med Svanskogsanknytning. Det första är ett brev med datumstämplingen 12.3.45, en kombination som förekommer en gång varje århundrade. Det andra är ett vackert tjänstefrimärke med stämpel från 1894. Man kan undra vem som hade tjänstebrevsrätt i Svanskog vid den tiden; var det prästen eller fjärdingsman? Nu är de lokala stämplarna ett minne blott, och alla brev behandlas centralt i stämpelmaskiner. Annat var det för 50-60 år sedan då t.o.m. lantbrevbäraren kunde ha egen stämpel med "lbb" i en fyrkant!

Källor och litteratur

Lindgren, Erik,

Posthistoria från Gillbergs härad i Värmland. (Posthistorisk skriftserie, 258). Växjö 1995.

Lindgren, Erik,

Posthistoria från Säffle. (Posthistorisk skriftserie, 231). Växjö 1994.

Järnvägssällskapet Åmål-Årjängs hemsida, www.jaaj.tk

A Rural Postman in Svanskog 60 years ago

The following are some personal reminiscences from my temporary job as a rural postman in southern Värmland about 60 years ago. In 1948 I had a summer job as a rural postman in my local area, Svanskog, for the first time. Later on, there were further summers when I went to the upper secondary school in Åmål, but also after I had started my studies at the university in Uppsala. The last time was 1956 and, if I remember rightly, I then had a Master's degree.

Being a rural postman at that time gave very good insight into everything that happened in the local area and the conditions different people were living in. The rural postman was not only a distributor of letters, newspapers and magazines but he also received quite a few commissions to carry out for his customers along the route. However, first of all, I would like to put readers in the picture by saying a few words about the geographical conditions.

Svanskog is situated on the border with Dalsland, and the nearest town is Åmål. In the 1940s and 1950s, the Åmål-Årjäng railway was still in operation, transporting products from Svaneholms Bruk (a pulp mill) out into the world but also allowing those who were so inclined to travel to the horse-racing (trotting) course in Årjäng on Sundays. The Åmål-Svanskog section of the railway is still in existence as a museum piece with steam engines and restaurant cars running in the summer.

The Routes of the Rural Postmen

From the small post office in Svanskog there were two routes for rural postmen, one towards Hugnerud in the south-west and one towards Källbyn in the east. The north-western part of the parish was served by a separate sub-post office in the village shop in Ödebyn, whence a third rural post-

man covered the most north-western parts of Svanskog. My temporary job was for the route towards Källbyn. It passed the farm Nolgärdet which is situated between Stålsbyn and Kåled and which was my childhood home. Since Nolgärdet was approximately in the middle of this route, the regular postman had arranged with my mother to have his coffee break at our house every day; he brought his own sandwiches. I therefore came into contact with the Post Office at an early age and it was quite natural that I was offered an opportunity to provide temporary cover for the regular postman, Erik Eriksson, when I was old enough, i.e. 17 years. My elder brother had had the same job before, during Eriksson's call-ups for emergency service during the war in the 1940s. Erik Eriksson had his own farm, in addition to his postal duties, so he was quite keen to have two months off every summer to harvest his hay and do other jobs on the farm.

The delivery route was approx. 15 km long. The first summer I had a light motorbike (98 cc) which was later traded in for a somewhat heavier 125 cc Husqvarna, equipped with mailbags at the front and rear. These were particularly full on Saturdays, when most people were having the "cow paper" delivered, i.e. Jordbrukarnas Föreningsblad (the farmers' newsletter), in addition to the usual daily papers. The Post Office made deliveries on Saturdays, too, in those days. Along the route there were three village shops and a Co-op. Altogether there were no less than seven grocery and general stores and one kiosk in the parish, which at that time had 1,500 inhabitants.

When I started my summer job in 1948, the road along the delivery route was quite accessible, at least in the summer. But only a few years earlier, the postman had to go through no less than 18 shut gates or, worse still, so called "pole gates", made up of hori-

zontal wooden poles that had to be pulled out and replaced, since the farmers had cows grazing in the fields or wooded hillsides that the road passed through. However, since the start of daily milk deliveries to Andelsmejeriet (the co-operative dairy), both ordinary gates and “pole gates” were prohibited immediately before my time. In the winter, of course, there were sometimes other problems; the postman did not know whether to use his bike or his kick-sled.

Handling Money

The rural postman did not only bring letters and newspapers; he was a complete travelling post office. Money could simply be handed over if the recipient signed a paying-out slip, and money could be sent, as well as registered letters, insured letters or parcels. Sometimes the postman had to handle quite large sums of money. If all the shops along the route settled their weekly accounts at the same time, he could be carrying several thousand Swedish Kronor back to the office, mainly in the form of 10 Kronor notes. The risk of robbery was probably almost non-existent at the time, but I remember that in the booklet “Instructions for Rural Postmen” there was a paragraph stating that, if needed, an application could be made for permission to carry a service revolver, which sounded exciting to a 17-18 year old.

The regulations required that 50 Kronor should always be carried as pettycash, but on the 15th of each month the postman had to top it up with a lot of money, because the state pensions were then due to be paid out and most people wanted cash in hand on the dot. There were many elderly people along the route and several of them wanted to invite me in for coffee when I brought their pension. But I could not manage more than three or four such stops during the same day. Although, if I was not offered coffee, I was often given 1 Krona as a tip. I later realised that this was a very generous amount since, in 1948, the monthly pension was 83 Kronor, i.e. one twelfth of the 1,000 Kronor per year that the Swedish parliament had recently

introduced in a general pension reform. On a present-day pension, this tip might have been the equivalent of 100-200 Kronor.

Other days when a lot of money was handled was when the farmers were to receive payment for their milk deliveries to the dairy, or when someone had sent an animal for slaughter. Since the payment per kilo slaughtered weight varied greatly, depending on what the slaughterhouse thought of the quality, it was always exciting to watch the recipient's face when he saw what he received.

Additional Services

When people in general did not have cars, many found it difficult to get various messages done. The rural postman could then help with various errands, for example buying snuff to bring the following day. But in particular I remember a man along the route who sometimes asked me to help him buy a bottle of aquavit. This was a complicated business: the nearest Systembolag (state liquor store) was in Åmål, but Valles, i.e. Valfrid Karlson's kiosk in Svaneholm acted as an official representative and then I became the last link in the chain.

The rural postmen were in many ways central characters in the local community; they knew everything and everyone along their routes and enjoyed the confidence of the public. A lot has probably changed in the way they function since the time I have been describing, but they are probably still one of the few links to the outside world for many isolated people in remote villages around the country. Long may they continue to exist!